DE

PHLEBITIDE.

DISSERTATIO

INAUGURALIS MEDICO-CHIRURGICA,

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

RATIOSI MEDICORUM ORDINIS

IN

UNIVERSITATE LITERARIA GRYPHICA

PRO SUMMIS

MEDICINA ET CHIRURGIA NEC NON
ARTE OBSTETRICIA HONORIBUS

IE XXI. MENS. DECEMBR. A. MDCCCXXXVI

H. L. Q. S.

PUBLICE DEFENDET

AUCTOR

CAROLUS RIESEBERG

GUBENA-LUSATUS.

OPPONENTIBUS:

J. DUPRÉ, MED. ET CHIR. DR.

C. KOEHLER, MED. ET CHIR. CAND.

J. PANKOW, MED. ET CHIR. CAND.

GRYPHIAE,

TYPIS FRID. GUIL. KUNIKE, REG. ACAD. TYPOGR.

VIRO

ILLUSTRISSIMO, ERUDITISSIMO, AMPLISSIMO,

. A. G. BERNDT,

UTRIUSQUE MEDICINAE DOCTORI,
INIS DE AQUILA RUBRA CLASSIS QUARTAE EQUITI,
ENTISSIMO BORUSSORUM REGI A CONSILIIS ME-
S INTIMIS, MEDICINAE PRACTICAE, ARTIS OB-
TRICIAE PROFESSORI PUBLICO ORDINARIO, CLI-
MEDICI ET OBSTETRICII GRYPHISVALDENSIS DIRE-
RI, REGIAE ACADEMIAE MEDICAE, QUAE IN GALLIA
RET, FACULTATIS MEDICAE PESTHINENSIS, SOCIE-
IS DOCTRINARUM CHEMICARUM ET PHYSICARUM,
ICULTURAE ET INDUSTRIAE FRANCOGALLICAE,
CORUM SUECICORUM HOLMIENSIS, MEDICORUM
ENSIUM AD PROMOVENDAM MEDICINAM FORENSEM,
ETATIS MEDICAE LUGDUNENSIS, DIVIONENSIS ET
IENSIS, MEDICO-CHIRURGICAE HUFELANDIANAE
LINENSIS, PHYSICO-MEDICAE ERLANGENSIS, SO-
ATIS AD PROMOVENDAM ARTEM MEDICAM, QUAE
ORUSSIA FLORET, OECONOMICAE MARCHICAE ETC.
TC. SODALI VEL HONORARIO VEL ORDINARIO,

AECEPTORI AESTUMATISSIMO,

FAUTORI SUMMOPERE COLENDO,

HASCE

LITERARUM PRIMITIAS

PIO GRATOQUE ANIMO

D. D. D.

AUCTOR.

PROOEMIUM.

hlebitis quamvis recentiori aetate ſaepius ob-
vata omnium medicorum animos diligentem-
e curam in ſe convertiſſet, quum tamen quae-
ɔnes obſervationesque de ea nequaquam ſini-
atque concluſae eſſe viderentur, mihi vero
ılta illius variam formam obſervandi, neque
nus complura celeberrimorum praeſtantiſſime
illa re disputantium virorum ſcripta adeundi
:aſio eſſet oblata: hunc morbum, quaſi recen-
n disputationis materiam et viribus et ſtudiis
:ommodatam, eligendum eſſe putavi. Non
ıca autem, ſed eximia in ſcribendo adjumenta
ignis experientiâ maximeque venerandus prae-
ɔtor meus, Regi Auguſtiſſimo a conſiliis inti-
s medicis Ill. *Berndt*, non ſolum aperiendis
, quos vellem, fontibus, ſed etiam liberaliſ-
ıe ſuis mecum communicandis ſententiis ſup-
litavit.

Hoc autem graviſſimum argumentum — de
ɔ tam variae ſunt doctiſſimorum hominum
nque discrepantes ſententiae — ſi, ut in mente
ıt, neque plane complexi, neque exſpectatio-
n tuiti fuerimus, Tu, benevole Lector, quae
ı eſt humanitas, et viribus et temporis rationi
n, quam peto, veniam lubentiſſime dabis.

De Phlebitide.

§ 1.

Definitio.

Phlebitis eſt venarum inflammatio, a v graeca φλέψ, *vena*, et terminatione *itis*, ex medicorum ſtatum inflammatorium indicant

§ 2.

Hiſtoria.

Phlebitis iis adnumeranda eſt morbis, qu rum accuratior cognitio atque diagnoſis noviſ mis demum temporibus debetur. Nihiloſeci tamen medicinae hiſtoriam perluſtrantibus n bis in antiquiorum medicorum ſcriptis nonnul offeruntur loci, ex quibus ſatis apparere vid tur, morbum, de quo disputare propoſuimu non prorſus illos fugiſſe, quamquam iis, qu de hac inflammatione ſcimus, putare licet, ea recentioris eſſe aetatis.

Ex affectione acuta renum et lienis inflam mationem ſecundariam totius venoſi ſyſtemati cavarum potiſſimum venarum (φλεβῶν τῶν κο λων) proficiſci poſſe, *Hippocrates* [1]) jam ſcieba et *Aretaeus Cappadox* [2]) ſaeculo ſecundo Vena

---

1) Hippocrates de internis affect. c. 19 et 20.
2) Aretaeus de cauſis et ſignis acut. morb. L. 2. c.

ae inflammationem pro viribus fuis eximie
neavit. Quae quidem cognitio, etsi admo-
n imperfecta fuit, tamen a posteris plane ne-
;ebatur, ita ut phlebitis paulo post in dubium
aretur. *Lancisius* [3]), qui quidem Venae cavae
tae historiam nobis tradidit, nusquam phlebi-
s mentionem fecit. Evidentia hujus morbi
cia aperuisse videtur *Morgagni* [4]) in cada-
e claudae mulieris, quae in ultimis costis ve-
nentem contusionem passa atque graviore
c febri correpta post quindecim dies vitam
i morte mutavit. Nulla vulnerationis ex-
ae vestigia, pectoris autem atque abdominis
tenta manifeste corrupta inveniebantur. In
um vulnerationum caufas quum diligenter
uisiisset magnus vir, addit: „*A finistris enim,*
lixi, mulier claudicaverat, isque artus erat
tis quatuor brevior, non minus tamen quam
ter pinguis, imo crassior, sed ab oedemate:
a igitur vena dextra aequo erat latior; at
stra ejusque rami tenues adeo et pallentes, ut
nunquam antea a me visam miratus, cavae
m truncum aperuerim, quo facto vel magis
atus sum. Nam pro iliacae ejus venae ostio
am inveni, ipsius coalitum indicantem, qua
nea duo aut tria erant oscula cum iliaca vena
municantia." Idem alio loco [5]): „*Vena*
a superior in ipso fine a facie quidem interiore
er quasi erosa apparebat."

J. M. Lancisii Opera varia, Venetiis 1739, observ.
2 de repentinis morbis, p. 55.
Lib. 4 de morb. chirurg. et univers. Epist. anatom.
medic. 56, art. 10.
Epist. 53, Lib. 4, art. 37.

Boerhaave[6]) venas inter partes inflam-
tioni obnoxias enumerat, phlebitidem igitur
tem concedit, inflammationem autem ipfam
eo obfervatam effe, inde intelligi non potef

Hunter[7]) pericula phlebotomiam inter
fecuta non femper a nervo vel tendine al
laefo, uti antea opinati erant medici, fed h
raro etiam ab inflammatione interioris vena
tunicae oriri, primus docuit. Vulnere en
quod venae inflictum eft, non claufo, figna p
giftica fecundum vafis decurfum tanto am
faepe extendi vidit, ut non folum vena vul
rata, verum etiam vicinarum ac conjunctar
lumina brevi occluderentur.

Brevi poft *Paletta* [8]) hanc venarum a
ctionem maxime in vafis pelvis oriundam n
folum confirmavit exemplis, fed etiam quomo
pus ab ipfis reforptum fuppurationem atque
cerationem in aliis partibus gigneret, often
Sub finem faeculi proximi *J. Clarke*[9]) et *W*
fon[10]), quum febris puerperalis in domo ob
tricia, cui praeerant, epidemice graffaretur,
cadaveribus puerperarum venas uterinas vel pu
completas vel lympha exfudata praeclufas fae
inveniebant.

---

6) Aphor. de cognofc. et curand. morb. § 373—3
confert van Swietenius comment.

7) Transactions of a fociety for the improvement
med. and chir. knowledge, Vol. I, London 17
p. 18.

8) Exercitationes pathologicae, P. 1, p. 20.

9) Practical Effays on the Management of Pregnan
and Labour and on the inflammatory and febr
Difeafes of Ling-in women 1793.

10) Transactions of a Society for the improv. of m
Knowl. Vol. 3, p. 65.

Ab eo inde tempore ad hunc morbum ani-
ı diligenter advertebant medici, et in dis-
s cadaveribus obſervationes inde ab *Hunteri*
ɔoribus factas experti ſunt confirmatas, ita
ulla amplius de phlebitidis indole dubitatio
ıqueretur. *Abernethy*, *Sherwen*, *P. Frank*,
nuck, *Saſſe* (*Meckel*) plures alii ejusmodi
ıpla divulgabant, quorum plura memoratu
a *Reil* in pyretologia [11]) ſua collegit. Ho-
autem virorum cognitio nonniſi externarum
ique venarum inflammationem amplecteba-
et noviſſimis demum temporibus eo per-
um eſt, ut ex ſymptomatis interna quoque
oſceretur phlebitis. Permultae obſervatio-
eximiae nobis traditae ſunt [12]), et etiamſi
ɜ morbus ſemper adhuc medicorum dili-
iae ac ſtudii aſſidui indiget, tamen quaſi
amenta ita poſita ſunt exiſtimanda, ut iis
rſtruere alia liceat.

B. 2, c. 5.

Puchelt, das Venenſyſtem in ſeinen krankhaften Ver-
hältniſſen, 1818. S. 70 ſqq. — Dance und Arnott,
Ueber Venenentzündung und deren Folgen. Zwei Ab-
handlungen aus dem Engliſchen und Franz. überſetzt
von Dr. Himly, Jena 1830. — J. Hodgſon, Von
den Krankheiten der Arterien und Venen; aus dem
Engl. überſetzt von Dr. Koberwein, Hannover 1817. S.
527. — Mediz. Zeitung, herausg. von dem Verein
für Heilkunde in Preußen, 1833, No. 26; 1834, No.
47; 1835, No. 37. — Schmidt's Jahrbücher der in-
und ausländ. Literatur, Bd 2, Hft 1, S. 68 und 77;
Bd 5, Hft 2, S. 232; Bd 8, Hft 1, S. 20 und 21;
Hft 2, S. 272; Bd 11, Hft 3, S. 298; erſter Sup-
plementband, 1836, S. 281. — Caspar's Wochen-
ſchrift, 1835, No. 45.

§ 3.

Literatura.

J. Hunter, Transactions of the Society for the Improvement of med. and chirurg. Knowledge, Vol. I, 1793. p. 18. Uebersetzt in Sammlung auserlesener Abhandlungen für praktische Aerzte. Bd 17. S. 60.

Schmuck, Diss. sistens observ. med. de vasorum sanguifer. inflammatione. Heidelberg 179[illegible]

J. Abernethy, Essay on the ill Consequences of Venesection. Surgical Works, Vol. II, London 1823. p. 150.

J. G. Guil. Sasse, Diss. de vasorum sanguif. inflammatione. Halae 1797.

Longuet, Diss. sur l'inflammation des veines. Collect. des theses de Paris 1815.

J. Hodgson, Von den Krankheiten der Arterien und Venen. Aus dem Engl. übersetzt und mit des Dr. Kreysig's sowohl als mit eigenen Anmerkungen herausgeg. von Dr. Koberwein. Hannover 1817.

Benj. Travers, On wounds and ligatures of veins. Surgical Essays by Astley Cowper and Benj. Travers. P. I, edit. 1818.

Carmichael, Transactions of the Association of Fellows and Licentiates of the Kings and Quuen's College of physicians in Ireland, Vol. II. 1818.

Schwilgué, Faits pour servir à l'histoire des inflammations des veines. Bibl. med. tom. XVI p. 194.

A. B. Puchelt, Das Venensystem in seinen krankhaften Verhältnissen. Leipzig 1818.

ſchet, De l'inflammation des veines ou de la
hlébite. Journ. complém. du Dict. des ſci-
nces méd. Fevrier 1819. T. II, p. 325.
Frank, Epitom. Lib. II, p. 175.
l's Fieberlehre. Bd 2. S. 320.
veau, Archives générales de médicine. Oct.
824.
nce und Arnott, Ueber Venenentzündung u.
ren Folgen. Zwei Abhandlungen aus dem Engl.
nd Franz. überſetzt von Dr. Himly. Jena
830.
N. Gendrin, Anatom. Beſchreibung der Ent-
indung und ihrer Folgen. Aus dem Franzöſ.
berſetzt von Radius. Leipzig 1829. Thl 2.
A. Balling, Zur Venenentzündung. Würz-
rg 1829.
E. A. Naumann, Handbuch der medizini-
hen Klinik. Berlin 1830. Bd 2. S. 644.
önlein, Allgemeine und ſpecielle Pathologie
nd Therapie; herausgegeben von einem ſeiner
uhörer. 2te Auflage. Würzburg 1832. Bd 1.
S. 251.
A. G. Berndt, Phlebitis, in Ruſt's theo-
etiſch-praktiſchem Handbuche der Chirurgie. Ber-
n und Wien. Bd 13.

§ 4.

venarum diſpoſitione ad inflammationem.

Priusquam phlebitidem ejusque ſingulas
nas accuratius delineo, non alienum erit, an-
in ſtructuram anatomicam et functiones phy-
ogicas ſyſtematis venoſi oculos convertere,

et dispoſitione ejus naturali ad inflammation
demonſtrata peculiares in inflammatione orien
modificationes, quae ex illis proficiſcuntur, e
ponere.

Ac primum quidem venarum ſtructura p
culiaris earumque conjunctio cum partibus a
aliisque telis nobis reſpiciendae ſunt. Tunic
venarum tres reperiuntur, et quamquam ve
minoribus tunica media deeſſe videtur, tam
in majoribus, uti in vena cava, ſibrae obſ
vantur longitudinales, quae nec externae n
internae tunicae adnumerandae, ſed potius p
ſtrato proprio habendae ſunt [13]). De quaru
ſingularum tunicarum natura viri anatomiae p
ritiſſimi valde inter ſe discrepant; alii aliter ſe
tiunt, ita ut eam modo proferre velim ſente
tiam, quae mihi veroſimillima eſſe videtur.

Tunica intima, frequentiſſima fortaſſe in
flammationis ſedes, ſeroſis [14]) adnumeranda e
tunicis, quo ſit, ut inflammatio ejus eandem ha
beat naturam atque indolem, quas in tunic
ſeroſis inflammatis obſervare poſſumus [15])
Structura mediae tunicae tunicis magis reſpo
det fibroſis, quarum propria in aegrotando ſym
ptomata hanc ob cauſam membrana media aegr
prae ſe fert [16]). Tunica externa ſ. celluloſa non
niſi, ut nomen jam indicat, pro vagina ex tela
celluloſa orta ducenda eſt, ideoque inflamma-

---

13) Bichat's allg. Anatomie, Thl 1, Abth. 2, S. 153. — Gendrin l. c. p. 6.
14) F. Hildebrandt's Anatomie, 4te Ausgabe, beſorgt von E. Weber, Braunſchweig 1830, Bd 1, S. 248.
15) F. A. G. Berndt's Entzündungen, Greifswald 1836. Thl 1, § 213.
16) Berndt's Entzünd. Thl 1, § 231.

ionis in telam cellulosam propagationi favet,
juam revera adesse, infra fusius demonstrare
onabor.

Venae nutrientibus abundant vasis, quae
nultipliciter in tunica cellulosa diffunduntur et
ntimam in modum reticuli circumdant mem-
ranam [17]). Insignis autem nervorum est uber-
as [18]), quorum physiologica dignitas propter
riginem magis systemati gangliorum obnoxia
st, id quod in systematis venosi morbis minime
egligendum est.

Ad accuratiorem autem phlebitidis orientis
ognitionem morbique progressionem facilius
xplicandam conjunctio venarum cum vasis lym-
haticis telaque cellulosa plurimum valet.
uae quidem communicatio inter vasa lympha-
ca et venas quamvis nondum ubique aperte ex-
osita sit [19]), tamen jam ex functionis physiolo-
icae natura maxima ex parte consimili derivari
otest, etiamsi discedas ab experientia, quae
orbi cujusvis, praesertim inflammationis pro-
agationem ex uno systemate in alterum eviden-
er exhibet. Cum tela cellulosa venae partim
unica externa partim vasis lymphaticis et capil-
ribus venosis cohaerent [20]).

At physiologica quoque functio systematis
enosi dispositionem ad inflammationem offert,

---

17) Burdach, Bemerkungen über die ernährenden Gefäße der Puls- und Blutadern, im 8ten Berichte von der Königl. anatom. Anstalt zu Königsberg, 1835, S. 58.
18) Gendrin l. c. p. 6.
19) Gerson und Julius Magazin, 1827, Hft 4, S. 61. — Fohmann, Anatom. Untersuchungen über die Verbindung der Saugadern mit den Venen, Heidelberg 1821.
20) Berndt's Entzünd. Bd 1, §. 159.

qua in re praeprimis respicienda sunt sangui ad cor venarum viâ confecta circulatio, ve rum munus resorbendi et qualitas sanguinis ips una cum inclinatione ad peculiares depravat nes inflammationi orienti faventes.

In sanguine venoso ad cor sese movente esse videtur causa, cur, ut jam dudum experi tia docuit, in singulis venarum tunicis ver cor propagetur inflammatio [21]). Tardior sang nis motus, qui a corde minus quam a nervis p det, et retentio in organis nonnullis, ut in lie hepate, cerebro, pulmonibus, non modo m gnam afferunt dispositionem ad phlebitidem, s etiam puris demissionibus, quae in his organ saepissime reperiuntur, maxime favent. Si dubio in systemate Venae portae, ubi motu sanguinis tardissimum invenis, nec minus in pa tibus Venarum cavarum cordi proxime sitis hae dispositio maxima observatur.

Ideo autem, quod venae resorptioni quo que praesunt, cum plerisque causis varios mo bos excitantibus in propinquo positae sunt con nexu, quo dispositio ad inflammationem adau geatur necesse est [22]). Praecipue pus et icho sphacelosus nec non venena contagiaque hu pertinent, quae resorpta haud raro venarum in flammationem progignunt [23]).

Quod ad sanguinem denique venosum ipsum attinet, vario modo hic inflammationi orienti succurrere videtur. Primum accumulatio, sta-

---

21) Dance l. c. p. 100.
22) Westrumb, Phys. Untersuch. über die Einsaugungskraf der Venen, Hannover 1825.
23) Berndt's Entzünd. Thl 1, § 116 sqq.

io, imo coagulatio in ſingulis venarum ra- reſpiciendae ſunt, ex quibus rebus ſaepius ı inflammationis manat occaſionalis, id . varices et tumores haemorrhoidales ſatis ırant. Permixtio autem ſanguinis ipſa ejus- praecipue hypercarboniſatio phlebitidis po- ıum chronicae procreationi favere videtur, . experientia, ubi conſtitutio viget atrabi- altius progreſſa, plane probavit. Venoſo ue ſanguine prae ceteris niti videtur diathe- quae vocatur eryſipelatoſa [24]), quacum dis- io ad phlebitidem per totum corpus divul- cauſali continetur connexu. Denique etiam ıinis dyscraſiae et cacochymiae hic non ermittendae ſunt.

Symptomatologia.

§ 5.

Omnia ſymptomata, quae in phlebitide no- ccurrunt, in has reducenda ſunt claſſes:

1) *Phaenomena topica.*

Haec nonniſi in phlebitide externa percipi nt, quamquam nonnulla in inflammatione rum internarum animadvertere licet.

Dolor externae et internae phlebitidi comi- eſt ardens ac premens, et ſaepenumero ſe- um venarum majorum decurſum velociter

---

Berndt's Entzünd. Thl 1, § 451.

per totum migrat corpus. Varius eſt pro infla- mationis gradu, decurſu, cauſis et ſede. Sic i dolores per corpus trahentes ex activa tunic fibroſae inflammatione proſiciſci videntur. chronica quoque phlebitide dolor ardens ac biſſimus tum invenitur, quum ſanguis coagu tus venae implet lumen, ſicuti in nonnullis a ctionibus haemorrhoidalibus et varicibus. C terum dolor ex morbi gravitate creſcit, ita in ſtadio irritationis vehementiſſimus ſit, ex datione autem inſecuta remittat. Nimir etiam internae phlebitidis ſignum maximi m menti eſt, quod ſaepius autem nos eo fugit, quo minus acer ab aegrotis percipitur: quo ſit, u praecipue ſubacuta et chronica, multo magis au tem occulta praetermittatur phlebitis, et mod ex detrimentis ortis cognoſcatur. Ceteroqui aliquot cauſae, veluti Typhi contagium, perci piendi morbi facultatem tantopere minuunt, u dolor animadverti non poſſit.

Secundum phlebitidis topicum ſymptoma eſt *tumor*. Vena inflammata in modum funicul tumeſcit, ex quo tumore una cum dolore phle- bitis externa facile cognoſcitur. Hoc ſignum crebro in phlebitide quoque interna animadver- tere licet, ut in Vena cava deſcendente. In chro- nica inflammatione haud raro nodoſe extumeſcit vena. Pro vario ſtadio graduque inflammationis tumor varius eſt, ita ut initio ſit minor, tunicis venae relaxatis increſcat et tum praeſertim ma- ximus inveniatur, quum, textu celluloſo vicino ſimul affecto, membranae venae purulento im- pletae ſunt ſecreto. Tela celluloſa circumdans ſaepenumero tantopere tumefacta eſt, ut vena

mmata atque tumefacta animadverti non
t.

Ruborem corpore adhuc vivo perſpicere
licet. Saepiſſime vero cutis externa modo
ıdario, ſecundum venae in ſuperficie ſitae
rſum, rubeſcit, qui rubor Eryſipelati ſimi-
onniſi venae inflammationis in telam cellu-
n propagatae externum eſt ſignum.

Temperatura adaucta. In vena inflamma-
: correpta atque longius aegrotus ardentem
t calorem, qui pro vario inflammationis
u varius eſt, atque nonniſi in phlebitide ex-
ı animadverti poteſt. Initio inflammationis
ehementiſſimus, poſtea autem diminuitur.

Functio phyſiologica venae turbata ſolum
amnis inde captis cognoſci poteſt, potiſſi-
ı ex tumore partis oedematoſo atque indu-
ne telae celluloſae, qui morbi ſecundarii ex
uinis motu impedito vel ex vena obliterata
inem ducunt.

2) *Reactionis ſymptomata*, quae inflam-
onem comitantur et ex febri cernuntur.

In his quadruplex genus diſtinguendum eſt:
rum inflammatio nihil habet momenti in
erſum organismum, qua re febris obſer-
r nulla; eſt gravior activa inflammatio et
m, quam reactionis vocant, excitat; jam
mmatio eo eſt progreſſa, ut pus ſecerna-
cujus vis in ſanguinem ex febri Typho
i elucet, (ſimiliter ſeſe ab initio habet fe-
in inflammatione venarum, quae exorta eſt
uſis ſpecificis ſ. contagioſis, veluti ex viro,
l ajunt cadaverinum [25])); denique apparet

Berndt's Entzünd. Thl 1, § 150.

febris reactionis in chronicis venarum infla-
mationibus, et ſaepius quidem ſub ſpecie feb
lentae. Jam igitur quaeque venarum inflamm
tio paulo major febrim excitat, quae generat
ab initio quidem activum characterem hab
crebriore autem cordis et hepatis affectione
hementer modificatur, et ſi reactio puris in ſa
guinem cernitur, imaginem Typho conſimil
prae ſe fert. In exteriore venarum inflamm
tione haec febris plerumque tanquam ſimp
febris irritationis apparet, contra in interna a
ut vulgo ajunt, univerſa ſaepe modificationes
degenerationes, quas modo dixi, cernuntur, q
de re ſuo loco accuratius dicetur.

Generatim haec fere ſymptomata mem
ratu ſunt digniſſima. Febris incipere ſolet a fri
gore ſatis magno et cognoſcitur pulſu ſatis fre
quenti et ſuppreſſo, magna inquietudine, cut
ſicca et arida, in cujus vicem ſuccedit interdum
ſudor profuſus. Maxime notanda eſt magna an
xietas et laſſitudo caputque captum doloribu
accedentibus. Cordis palpitatio, inclinatio a
ſyncopen et vomitum, vomitus ipſe, anxieta
praecordiorum, Icteri ſigna, moleſta et preſſ
reſpiratio, quamquam dolores pectoris abſunt.
Dolores per totum corpus quaſi percurrentes
ſecundum majorum venarum decurſum acce-
dunt. Secretionum et excretionum ratio vehe-
menter variat.

In ſubacuta et chronica phlebitide febris
formam habet lentae et tum exacerbationes ejus
repetuntur et conjunguntur ita cum crebris
horripilationibus, ut cauſa ejus proxima facile
medicos fugiat.

Si usque ad pyogenefin perventum eft, ita
s vim fuam exerceat in fanguinem, morbi
o longe alia eft [26]). Pulfus frequentiffimus
habet 130 — 140, debilis et parvus, ardor
, et leves horripilationes et fudor profufus
nt. Aegrotus incidit in foporem et deli-
habet magnam debilitatem et laffitudinem,
cum in toto habitu tum in faciei collapfu
ur. Lingua ficca, fubnigra materie ob-
diarrhoea et exanthematis miliaris eru-
[27]), comitantur hunc ftatum faepe magna
tate et vomitu conjunctum. At experien-
cet, etfi adfit fuppuratio, tamen hunc fta-
non femper inveniri, et accidere interdum,
claufo lumine venarum et hac re prohi-
fanguinis circulatione in vena, receptio
in fanguinem fieri non poffit, et ut hoc
am in abfceffu inclufum remaneat [28]).

3) *Symptomata fympathica.*

n venarum inflammatione fumma funt
ate. Conftant praecipue in affectione eo-
organorum, quibus fanguinis circulatio ef-
, maxime cordis; hepatis et fyftematis
gaftrici; tum textus cellulofi, vaforum
naticorum et maxime ferofarum tunicarum
mque fibrofarum, imprimis articulorum.
itis in univerfum inde a peripheria ad cen-
progreditur, igitur ab externis ramis ad
majores, etiam ad ipfum dextrum cor, id

Dance l. c. p. 101.
Neumann l. c. p. 646.
Hodgfon l. c. p. 526. — Dance l. c. p. 122.

quod observationibus demonstratum est
Neque illud obliviscendum est, in hoc infl
mationis quasi itinere ipsam plerumque ibi d
nere, ubi alius venarum ramus accedit
Etiamsi continua inflammationis propagatio
cor non adest, quae quidem frequentissim
earum inflammatione venarum, quae supra
phragma jacent, observatur, tamen major
narum inflammatio, maxime quum in ramis
vioribus apparet, saepe dynamicam reactio
habet in functiones cordis et majorum ve
rum, quae in crebrius repetitis paroxysmis co
dis palpitationis, inclinatione ad syncopen, m
gnis pulsationibus sub processu ensiformi [31])
in majoribus venis, maxime in Vena cava, a
ctiore pectoris anxietate et majore inaequal
tate in sanguinis circulatione cernitur. — Prae
cipue notanda in paulo magis propagata et gr
viore venarum inflammatione est sympath
hepatis, saepiusque totius gastrici systemati
quae manifesta redditur pressu, tumore et d
lore regionis hepatis, colore faciei modo pl
modo minus icterico, anxietate praecordiorum
inclinatione ad vomitum ipsoque vomitu, lin
gua flava, amaro aut certe ingrato gustu et qu
alia sunt ejusmodi [32]). Quae hepatis affecti
sympathia coorta augetur interdum adeo, ut ip
appareat inflammatio [33]), id quod et in acuta e

---

29) Hodgson l. c. p. 525. — A. W. Otto, Lehrbuch de
pathol. Anatomie, Berlin 1830, Bd 1, S. 356.
30) Arnott l. c. p. 173.
31) Schönlein l. c. p. 260.
32) Naumann l. c. p. 645.
33) Dance l. c. p. 102.

ronica phlebitide fieri ſolet. Quodſi puris ıtio facta eſt, etiam metaſtaticae pulmonum iones, quae ex pure oriuntur, conſiderant, quae quidem etiam in ſplene, hepate ebro quamquam rarius inveniuntur. [34]).

Crebra eſt inflammationis propagatio in te- celluloſam venam circumdantem et in vaſa hatica, quae et ex anatomico connexu et nilitudine functionis phyſiologicae ſatis catur. Textus celluloſi inflammatio quum tiſſime inclinet ad abſceſſus formationem, n eſt, ut abſceſſus inter ſe discretos vel es vel minores ſecundum venarum ramum, flammatus erat, exortos eſſe, a compluri- t traditum [35]), atque ego ipſe in noſoco- noſtro Gryphienſi idem vidi. In graviſſi- ut ſingulari quadam cauſa modificatis in- ıationibus ſphacelus oritur telae cellulo- Diligenter etiam conſideranda eſt abſceſſus tio in phlebitide ſaepius locis telae cellu- remotis, etiam inter musculorum vaginas ens, quae inter metaſtaticas puris depoſi- , quales etiam in aliis organis reperiun- epius, numeranda eſſe videtur [36]). Nec nadurationis mentio facienda eſt telae cel- e, quae ſimul cum oedematoſo tumore itidem jam progreſſam et vas obliteratum ari ſolet. Qui quidem ſtatus proficiſci vi-

---

Dance l. c. p. 102.
Schmidt's Jahrbücher der in- und ausl. Liter. Bd 2, Hft 1, S. 68 — Hunter, Sammlung auserleſ. Abh. Bd 17, S. 64.
Arnott l. c. p. 180.

detur ex congestione et subacuta telae cellulo
inflammatione [37]).

Singulari indiget cura sympathia, quae venarum inflammatione observatur, *telae fib[rosae]* et *tunicarum serosarum*, maxime *articu[lo]rum* [38]). Quae in phlebitide interna interd[um] referenda est ad gravissima signa diagnosti[ca], cui recentiore demum tempore diligentior ad[hi]bita est cura, quippe quum pauci tantum ex [re]centioribus ad hoc symptoma secundarium a[ni]mum adverterent. Maximam habet similitu[di]nem cum rheumatismo acuto, deprehendit[ur] praecipue in articulis extremitatum, interdum etiam in aliis partibus, veluti in pleura, n[ec] minus fugax est atque ipse rheumatismus. Qua[e] quidem affectiones tum solum oriri videntur quando inflammatio gravior adest, quae totum systema afficit. Easdem quoque in internis in[-]flammationibus venarum subacutis cum febr[i] lenta conjunctis Ill. *Berndt* observavit, ubi ve[-]nae tunica potissimum media inflammatione si[-]mul correpta videbatur. Utrum vero illae af[-]fectiones rheumatismo similes semper accedant suppurationi jam exorsae, disceptare non lice[t]; in fastigio vero inflammationis occurrunt, e[t] *Arnott* [39]) plura affert exempla, in quibus in articulis phlebitide defunctorum puris collectio[-]nes, imo exulcerationes reperiebantur. Febri vehementiore et doloribus fugacibus venae de[-]cursum sequentibus jam antegressis in uno vel pluribus apparent articulis. Aegroti de dolore

---

37) Berndt's Entzünd. Thl 1, § 163.
38) Arnott l. c. p. 220.
39) l. c. p. 222 sqq.

nte ac tendente in articulo queruntur;
'us ipſe intumeſcit et moveri non poteſt.
nque cutis integra invenitur, interdum
ubi irritatio affectionis inflammatoria
em attigit gradum, tela participatur cel-
, ita ut rubor pallidus in epidermide ap-
. Nonnunquam maculae ex rubro pallen-
circumſcriptae vel decurſum vaſorum
aticorum ſequentes cernuntur, quae inter-
eſcribunt lineas. Affectio inflammatoria
, quamquam interdum evaneſcit et in al-
pparet articulo, plerumque tamen valde
ıx eſt, contracturas paulatim tantum ac-
es ſecum ducit.

erumtamen non ſolum in articulis, ſed
n aliis tunicis ſeroſis, praeſertim in pleu-
affectiones inflammatoriae progrediente
tide graviore oriuntur, quae plerumque
one purulenta ad finem veniunt[41]).

4) *Cadaverum ſectiones* phlebitide de-
rum non ſolum mutationes pathologico-
ııcas infra deſcriptas atque in vena inflam-
jusque ambitu inventas docuerunt, ſed
ılia oſtenderunt ſigna, quae, quum mor-
lebitidis ſecundariis mortisque rationi
attulerint, commemoratione digniſſima

rum puriforme in cavum thoracis, pleu-
cos nec non in pericardium effuſum, ſu-
es pulmonum et cordis lympha coagula-
tecta, pulmones vero ipſi pure infiltrati

---

ance et Arnott l. c. p. 23. 34. 104. 189.
rnott l. c. p. 179.

ſaepius inveniebantur [42]). Semel etiam *Lawrence* [43]) pus in cordis ſubſtantia depoſit animadvertit. Similia in cavo abdominis, pr ſertim in hepate et peritonaei ſuperficie non r occurrebant. Nonnunquam etiam veſtigia i flammationis antegreſſa et exſudationes inde tae in cavo cranii [44]), imo pus in ſinibus [45] crebro autem in tela cellulosa aeque ac in musculos et ſub cute magna copia ſeri puri mis, et abſceſſus variis locis conformati repe bantur [46]). Saepiſſime vero hae puris collec nes circum articulos, et in articulis ipſis vehe mentior tunicae ſynovialis inflammatio ejusq diſtenſio ex materia puriformi profecta, cart laginum exulceratio et oſſium denudatio in co ſpectum veniebant [47]).

De qualitate ſanguinis cadaverum phlebi tide defunctorum non ad liquidum confeſſum que perducta eſt res, quippe quum alii eum li quidiorem et diſſolutum, interdum quoque pu mixtum, alii vero plane probum viderint [48]).

§ 6.

Varias modificationes in evolutione in phlebitis, e quibus imago morbi exiſtit vari variaeque profluunt differentiae, quae illis ſub jiciendae ſunt.

42) Arnott l. c. p. 179.
43) Arnott l. c. p. 233.
44) Arnott l c. p. 181.
45) Schmucker, Chirurg. Wahrnehmungen, Berlin 1774, Thl 1, S. 55. — Arnott l. c. p. 209.
46) Arnott l. c. p. 180.
47) Arnott l. c. p. 180.
48) Dance l. c. p. 103.

Primum phlebitis differt secundum sedem magnitudinem inflammationis, quapropter ılem s. *externam*, lata vel quavis totius sy- tis affectione orbam, et *universalem* distin- ıs phlebitidem, quae totum fere corripit ıa vel majores occupat venas. Haec quo- ıflammationis sedes in vasis singulis earum- ınicis singulis magni refert.

Deinde morbus vario modo pro charactere ninus activo, atque *acuto*, *subacuto* et *co* differt decursu. Acutissimae observa- at phlebitides [49]), quae post paucos dies tam exstinxerunt, dum alia exstant exem- n quibus per plures hebdomades produce- inflammatio [50]).

Porro momenta causalia et complicationes tae, ut contagia, diathesis erysipelatosa, ısiae etc. varias praebent phlebitidis s.

Denique venarum inflammatio pro evolu- gradu vel stadiis differt. Distinguimus stadium, in quo inflammatio nonnisi to- st; stadium reactionis inflammatoriae uni- is; porro stadium sanguinis pure depravati, m denique morborum secundariorum. ım phlebitidem unamquamque quodvis m percurrere non esse necesse, facile in- tur.

Casper's Wochenschrift 1835, No. 45.
Arnott l. c. p. 178.

§ 7.

De exitu.

1) Uti in omnibus aliis organis, ita et in vena processus phlogisticus *integram in sa-tatem*, sudore et urina criticis, excedere pot Qui vero excessus faustus in mitioribus vena inflammationibus, benignis tantum causis e tis ideoque praesertim in phlebitide traumat denique illo morbi tempore exspectari pot quo, processu plastico praevalente, exsuda lymphae plasticae et suppuratio nondum eve runt. Simulac vero venarum inflammatio progressae sanguinis pure infecti Typhique sy ptomata vel inflammationes secundariae jam a cesserunt, rarissime modum exitum faustum ex spectare licet, quem nihilominus succedere non nulla docuerunt exempla, quibus aliud ipse ad jungere possum. Exitum faustum abscessus a ducunt metastatici, qui quidem, si in organ conformantur gravioribus, contrarium ex bent eventum. Crises per sudorem et urinam diarrhoeae, Miliaria et apostemata in superfic corporis orta hic emolumento esse possunt[51]

2) Inter *morbos secundarios*, in quos phle bitis excedere potest, primas tenent abscess vel in vena ipsa, ubi saepius duabus attingunt valvulis, vel in tela cellulosa venam circum dante. Huc pertinent etiam abscessus metasta tici, qui variis corporis locis apparere et phthi sin organorum internorum adducere possunt Non minus huc referenda est venae obliteratio

---

51) Naumann l. c. p. 646.

vario modo oriri poteſt atque ex eo cerni- quod, duritie venae perſeverante atque in- centia, inflammationis ſigna remittunt. ſi majores venarum trunci clauduntur, tu- artis ſequitur oedematoſus ſimul cum telae oſae induratione aeque ac ille ex circuitu nis venâ clauſâ interrupto orta. Plerum- ero vaſa collateralia ſenſim ita amplifican- it circulatione reſtituta illa phaenomena laria paullatim evaneſcant [52]); aliter de- itis ſecuturis nullo modo occurri poteſt: fit, ut hydrops ex phlebitide profectus ſanari poſſit remedio. Venae obſtructio imis chronicam ſequi ſolet phlebitidem.

) *Lethalis* phlebitidis *exitus* vario modo e poteſt. Nonnulli [53]) ſententiam propo- it, mortis cauſam nonniſi in propagatione mationis usque ad cor eſſe quaerendam. autem opinionem cadaverum ſectiones o refutarunt; inflammatio enim plerum- tantum progredi ſolet, ubi ramus in ve- ransit inflammatam [54]). Quae quum ita lia mortis cauſa adſit neceſſe eſt, quam in ne pure commixto atque depravato et in mationibus, quae organa graviora, ubi purationem transeunt, occupant, ponen- ſſe nemo dubitabit. Interdum quoque mata metaſtatica in ſuperficie corporis

---

Iodgſon l. c. p. 538.
bernethy, Eſſay on the ill Conſequences of Ve- eſection. Surgikal Works, Vol. 2. London 1823, . 150. — Ribes Mémoires de la Societé médi- ale d'Emulation.
Arnott l. c. p. 173.

orta, nimirum adepti ſunt ambitum, iis, qu
ſequuntur, malis mortem adducere poſſunt.

§ 8.

Signa pathologico-anatomica.

Varia et memoratu digniſſima in ſectio
bus phlebitide defunctorum inventa ſunt ſig
quae diligentiſſime delineavit *Gendrin*[55]), que
igitur prae ceteris ſequemur ducem.

Initio inflammationis plus minus *tunic intimae* rubor ex rubro ſubniger, in limitib autem loci inflammati vel in toto ambitu in flammationis adhuc recentis minus laetus et par vis irregularibusque maculis, quae in colore ſanae tunicae proprium transeunt, mixtus appa ret, infra quas vaſa, quae antea conſpici non poterant, ſanguine abunde impleta et hic illi vario modo ſub tunica intima diffuſa cernunt Color et vaſa ſanguine referta ad inflammatio nem incipientem a colore rubro-violaceo vel faecibus vini ſimili, quo venae disſoluto et ſt gnante ſanguine tinctae ſunt, diſtinguendum ſuff ciunt. In parvis quidem venarum ramis haec va vaſorum non plane cernere licet, et in majoribu quoque venis hoc ſignum rubore ex ſanguine ſta gnante orto interdum obſcuratur; tunicâ autem internâ, quae tum minus intime tunicae pro priae adhaeret, ab ea detractâ, vaſa vaſorum ſanguine impleta facillime oculo nudo apparent.

---

55) Gendrin, Anatom. Beſchreibung der Entzündung und ihrer Folgen. Aus dem Franz. von Radius. Leipzig 1829. Thl 2, S. 9 ꝛc.

ſi vero inflammatio ad gradum increvit
em, tum ſpatia majora membranae inter-
re ſine interruptione rubra ac minus pel-
ı ſunt, ita ut vaſa infra jacentia animadverti
poſſint. Praeterea tunica intima proprio
fulgore nec non rugoſa fit, et inflamma-
adhuc creſcente juſto reperitur craſſior,
flocoſa, ſeparatu et dilaceratu facilis.
Membranâ venae *mediâ* inflammatâ primum
utrientia ſanguine referta apparent; deinde
ı ipſa aequaliter rubeſcit et ambitu et craſ-
ne creſcit, ita ut arteriis ſimilis cultro per-
i reſiſtat et lumen venae transverſum dis-
pateat. Nihilominus autem multo infir-
eſt, quam ſtatu integro.
Vaſa *externae* quoque tunicae, niſi ceterae
oranae ambae inflammatione ſolae corri-
ır, ſanguine implentur, tunica ipſa tume-
ſero ſanguineo, interdum adeo ſanguine
mbuitur, et ubi vehementius inflammata
pure referta reperitur.
Quodſi cunctae inflammatione corripiun-
nicae, vena in ligamentum ex rubro ſub-
m commutatur, quod celluloſa, facilis
itu, rubra et ſero ſanguineo impleta cir-
at vagina. Haec nihil aliud eſt quam tu-
venae externa, quae nunc mediae intime
eret.
Permagni autem momenti ſunt illa phae-
na, quae in lumine venae inflammatae ipſo
occurrunt. Ac primum quidem in phle-
e vehementiori plerumque pus vel purum
nguine mixtum invenitur [56]). Interdum

Hodgſon l. c. p. 526.

quoque tunicae fluido purulento quasi tinc[...] sunt vel abscessus parvi inter se sejuncti in me[...]brana potissimum cellulosa non raro decur[...] venae sequentes nascuntur [57]). Pus in vena i[...] phlebitide productum certe ex tunica int[...] secernitur, prout in ceteris quoque serosis me[...]branis talem secretionem observare licet; c[...]lectiones autem illae purulentae inter memb[...]nas singulas vel in vasis ambitu nonnisi ex te[...] cellulosae inflammatione manant. Ceterum p[...] quoque in venas resorberi ibique inflamma[...]nem gigni posse nemo infitias ibit [58]).

Inveniuntur interdum etiam simul cum suppuratione membranae crassae, densae, qua[e] spatia venae explent longa, varium organisa[...]tionis gradum attingunt et illis simillimae sunt pseudomembranis, quas in superficie tunicarum serosarum inflammatione correptarum observamus. Nonnunquam etiam istae firmiter cohaerent cum vasis parietibus.

Ubi venae cunctae inflammatae sunt tuni[...]cae, sanguinis motui vena saepius plus minu[s] extensa non amplius inservit et ex sanguine ips[o] in parietibus internis fibrata, magis minus colore carens demittitur massa, quae, nisi ingravescit inflammatio, arefacta venae lumen obstruit; si increvit autem phlebitis, depositiones illae colore mutato in flavo-albidam atque caseosam mutantur massam, quae paulo post puris indolem induit. Vena, si puris major copia accumu-

57) Schmidt's Jahrbücher der in- und ausl. Lit. Bd 2, Hft 1, S. 68. — Hunter, Sammlung auserl. Abh. Bd 17, S. 64.

58) Dance l. c. p. 98. — Naumann l. c. p. 705.

, ſaepius in cavum abſceſſus convertitur, contentum, ubi inflammatio majorem non a eſt gradum aut decreſcit, non raro reſor-, quo ſit, ut vena parietibus collapſis in ılum mutetur ligamentoſum et ſanguis eare non poſſit. Rariſſime vas in rubrum, ſum, facile contritu, vaſibus abundans et ine vel pure tinctum ligamentum commu- ſolidum.

Quodſi hoc vel alio modo vena major ob-ur, plerumque Oedema partium earum, ex ıs vas ſanguinem reduxit, ſequi ſolet, cujus ıem telae celluloſae ſubinflammatio, quam itis facile ſibi adjungit, adjuvare videtur. oquin permultos hydropes ex venarum in-ıatione, praeſertim venae portae chronica ıem ducere, veriſimile eſt.

Phlebitis chronica, quae in univerſum eas-fere permutationes pathologico-anatomi-ljunctas habet, etiam exulceratione inter-terminatur, neque minus vice verſa obve-ıt ulcera perrodant venas. Sphacelus, quo lic inflammationem venarum determina-ıonnulli vidiſſe contendunt, multo magis occupat celluloſam, quam vas ipſum, et s reactionem inflammationis in textum cel-ım ſequi aut ex obſtructione venarum ma-ı proficiſci videtur. Nihilominus vero ve-uoque inflammatione ſphaceloſa implicari nt, ut in gangraena ſic dicta noſocomiali; er autem hoc ſerius evenire ſolet.

Aetiologia.

§ 9.

Causae praedisponentes.

Causam phlebitidis saepius ex vulneratione originem ducere quamquam neminem fugit, tamen detrimenta, quae ex mutationibus terrestribus vel cosmicis vel ex ambabus simul originem ducunt et praedispositionem in specie gignunt, imprimis observanda sunt. Cujus rei probabilitas jam ex eo colligitur, quod saepius menses adeoque anni sine phlebitide venae sectionem quamvis pessime factam sequente praeterlabuntur, aliis vero temporibus morbi illius vim epidemice quasi ingravescere cernimus. Sic Parisiis a. 1825 [59]) et 1828 [60]), et a. 1833 Monachii [61]) phlebotomiam frequentissime sequebatur phlebitis, et ex aliquot quoque annis iisque duobus proximis in Germania septentrionali crebro apparuit, neque minus ante aliquot annos Virceburgi observavit *Schoenlein* [62]). Itaque vix in dubium vocari potest, quin ex constitutione stationaria gastrica ejusque potissimum degeneratione ad statum atrabilarium inclinante oriatur; neque minus arcte cum diathesi erysipelatosa per totum corpus divulgata conjuncta esse videtur. Quibus omnibus circumstantiis nil

---

59) Amblard, Diss. de la phlébite aigue. Paris 1825.
60) Dance l. c. p. 99.
61) Daser, Diss. inaug. de phlebitide, Monachii 1833. p. 4.
62) Balling. Zur Venenentzündung, Würzburg 1829.

ermixtio ſanguinis venoſi prava incuſan-
[63]).

'raeterea conditiones locales ad phlebiti-
im certe habent, et *Hoppe*[64]) jam ani-
rtit, venarum inflammationem in noſoco-
orborum febrilium Edinburgenſi, ubi ve-
tiones permultae inſtituantur, rariorem
n noſocomio autem Infirmary eadem ope-
e rara, frequentiſſimam. Hoc autem ho-
n non adeo ſalubriter poſitum atque ae-
um quam illud eſſe, infitiandum ſane
t.

nter momenta ad phlebitidem praediſpo-
individualia eſt conſtitutio corporis ve-
eſpectu digniſſima, praeprimis autem atra-
altius progreſſa[65]), ita ut neminem at-
bſervantem fugere poſſit, permultos ex
nis ſtagnationibus in Venae portae ſyſte-
rofectos morbos eo graviores reddi, quod
lebitidem transierint. Inde ſequitur, ut
s haemorrhoidalis confirmatus diſpoſitio-
d inflammationem in Venae portae ſyſte-
orientem adferat, quae quidem eo eſt va-
, quo arctius dyscraſiam arthriticam ſibi
cit.

orro menſtruatio irregularis huc referenda
raecipue parca in mulieribus venoſo-ple-
is. Porro menſtruatio dolorifica, cujus
n proximam ſaepius in phlebitide chro-
el ſubacuta eſſe quaerendam nemo negabit.

Berndt's Entzünd. Thl 1, § 449.
Bulletin des ſciences méd. T. 9.
Puchelt, Das Venenſyſtem in ſ. krankhaften Verh.
eipzig 1818, S. 289.

Maxime autem pervagatam hanc dispositionem in puerperio invenis, ita ut phlebitis uteri acuta et chronica frequentissimus sit morbus.

Non minus diathesis erysipelatosa phlebitidi favet, cujus rei homines illa diathesi laborantes sunt argumento [66]) Pari modo dyscrasia rheumatica inveterata in originem inflammationis venarum aeque ac vasorum lymphaticorum vim maximam exercet. At detrimenta quoque dyscrasiarum reliquarum hic non excludenda sunt [67]).

Denique ex aetate quoque dispositio dependet. Nam quo magis versatur aliquis in periodo infantiae, eo sicut organa reproductionis praevalent aliis, ita vena arteriae. In aetate juvenili arteria superat venam, donec in viro adultiore systema venosum iterum praevalet et gravitatem suam haemorrhoidibus provocatam declarat [68]).

§ 10.

Causae occasionales.

Postquam unum aut alterum vel plura quoque antea descriptorum momentorum phlebitidis dispositionem crearunt, parva quidem extrinsecus orta causa ingravescenti morbo sufficit.

Omnium momentorum occasionalium primum est et frequentissimum phlebotomia. Quamvis vero negari non potest, instrumenta

---

66) Hoppe, Bulletin des scienc. méd. T. 9, p. 57.
67) Schmidt's Jahrbücher, Bd 8, Hft 2, S. 272.
68) Puchelt, Das Venensystem ꝛc. S. 25.

e noxia inquinata, porro impuram vel ſpongiam, quibus vulnus abluebatur, e ſordidam vel nimis anguſtam vulneri am fasciam, cauſas eſſe phlebitidis ſatis ſtas: tamen plura ſunt exempla, poſt exam phlebotomiam inſtrumentis purifica- perfectam ſine repetita apertae venae tione phlebitidem ortam eſſe. Hanc ob in his omnibus circumſtantiis diſpoſitio a univerſalis et individualis jam ſupra ta incuſanda eſt.

eque vero non alias quoque vulneratio- contuſiones, vulnera cujusvis generis, ſſiones continuas etc. haud raro ſequitur is, ita ut oſſium fracturae frequenter cum unctae ſint [69]). Poſt amputationes vena- ſlammatio non ſolum ſaepius obſerva-, ſed etiam ideo maximi eſt momenti, ebro cum puris translocationibus in or- mota connexa eſſe ſolet. Pus diſſolutum e ſphacelofus, ſi reſorbentur, pernicio- phlebitidis procreant formas, neque raro onibus, hepate, liene vel cerebro ſuppu- n provocant.

nnulla quoque contagia, praeſertim Mal- iinum (Rotzkrankheit beim Menſchen) lae malignae [71]), huc pertinent; prae- rus, quod vocatur cadaverinum [72]), et n anguinum. Num Peſtis Typhique

---

nter, Sammlung auserl. Abh. Bd 17, S. 61. —
umann l. c. p. 703.
nce et Arnott l. c. p. 67. 765.
rndt's Entzünd. Thl 1, § 130 und 145.
rndt l. c. § 150.

contagium, uti nonnulli voluerunt medi
phlebitidem gignant, nondum confeſſa res e
Graviſſimis autem momentis morbum p
creantibus, praecipue ſi in cauſas phlebitidis
ternae ſpontaneae oculos convertimus, dys
ſiae adnumerandae ſunt, inter quas Arthri
rheumatica dyscraſia inveterata ac conſtitu
atrabilaria altius progreſſa primas tenent par
Conſtitutionem atrabilariam graviorem ad phl
bitidem orientem permultum valere, jam ſup
commemoravi; nonnullis autem ex partib
tanta ejus eſt vis, ut phlebitis chronica lati
progreſſa in Venae portae ſyſtemate praeſerti
ex ea proficiscatur. Arthritis et dyscraſia rheu
matica telas tentare amant fibroſas, quamobrem
ſaepius fibroſam corripiunt vaſorum tunicam.
Immo rheumatismo acuto interdum vaſa affici
untur majora; crebrius autem Arthritis anomala
et atonica phlebitidis cauſa eſt.

At vero alii quoque morbi inflammatorii
inflammationem venae ſaepiſſime provocan
Sic in ambitu ulcerum inveteratorum praecipu
illorum, quae tela celluloſa calloſa cinguntur
venas crebro inflammatas, imo ſaepe inflamma
tione praecluſas invenies. Idem prope ulcer
carioſa inveterata obſervare licet [73]). Cetero-
quin vaſorum lymphaticorum telaeque cellulo-
ſae phlogoſis facillime in venas vicinas irrepit,
et vice verſa. Organorum ſanguine venoſo
abundantium ideoque cum vaſis majoribus con-
junctorum inflammatio ſubſtantialis in venas
ſaepius progreditur. Sic venae cavae, portae et

---

73) Otto, Lehrbuch der pathol. Anatomie, Bd 1, S. 357.

calis inflammatio hepatitidi creberrime sese
it. Similia in pneumonia, splenitide et
ide observamus. In morbis exanthemati-
tis, praecipue in Variolis, Typho, in Febri
it paludosa phlebitis interna sine dubio
habet.

onnunquam frigoris injuria quidem sup-
bus seminiis nascenti morbo ansam prae-
), praesertim phlebitidi internae chro-
Haec autem nonnisi in hominibus dys-
inveterata rheumatica vel arthritica labo-
is occurrit.

§ 11.

Causa proxima.

iusa proxima phlebitidis est inflammatio,
universum decursum attente nobis perse-
bus phaenomena in eo apparentia tam pe-
i tantique momenti videntur, ut diligen-
ira atque attentione observanda eorumque
tque origo investigandae sint.

iflammationem venarum versus trun-
jores et cor progredi et rarissime modo
ontrariam inire videmus, qua in re sine
anguinis motus maxime vel unice in causa
; vero inflammationem non solum in vena
isistere, sed etiam in telam cellulosam va-
ymphatica transgredi, propter anatomi-
onjunctionem et similitudinem functionis
ogicae conspicimus. Dolores corpus per-

---

alling l. c. p. 310.

trahentes nonnisi sympathicae esse originis atq ex inflammata tunica fibrosa oriri vident. Pari modo symptomata systematis gastrici af ctionem indicantia, et dyspnoea, si initio mor apparent, ex propagatione impressionis cujusd morbosae systema venosum occupantis, et ex c cuitu sanguinis perturbato originem ducere dentur, qua in re reactio in systema ganglion simul aliquid valere potest.

Explicatione vero singulari indiget ortus bris typhosae inflammationumque secundariarn variis in partibus apparentium. *Hodgson*[75]) alii[76]) febrem istam adynamicam ex propaga tione inflammationis usque ad cor originem du cere contendunt, et *Ribes*[77]) quamlibet febrem asthenicam ex venarum inflammatione oriri cen set. Experientia autem abunde docuit, hanc fe brem typhosam phlebitidem comitantem aut ex progressione phlebitidis tum manare, quum tu nica intima materiam secreverit puriformem, aut ex causis quibusdam specificis, veluti viro, quod ajunt cadaverinum, quippe quod una cum phle bitide toxicationem sanguinis adducit[78]). Prae terea *Magendie*[79]) et *Gaspard*[80]) experiment perspicue declararunt, materiam putridam in venas injectam febris putridae signa provocare

75) On Diseases of Arteries and Veins, London 1815. p. 511.
76) Arnott l. c. p. 143 sqq.
77) Mémoires de la Societé méd. d'Emulation, T. 8, Paris 1817, p. 624.
78) Berndt's Entzünd. Thl 1, § 154.
79) Handbuch der Physiologie von Magendie, übersetzt von Heusinger, Eisenach 1835. Bd 2.
80) Lund, Physiolog. Resultate der Vivisektionen neuerer Zeit. Copenhagen 1825, S. 194.

em, etſi non eandem reactionem pus ſan- immixtum creat [81]), quippe quod nihil eſt, quam materia ex fibrino degenerato aſi emortuo compoſita ac putridae admo- affinis.

Cadaverum quoque ſectiones evidenter do- nt, ubicunque febris ejusmodi phlebitidem retur, puris ſecretionem in tunica venae in- nunquam defuiſſe, ubi autem venae in- natae lumen clauderetur, ita ut aut ſuppu- plane deeſſet, aut puris transitus in ſan- circuitum impeditus eſſet, ſymptomata raviſſima nunquam apparuiſſe, ex quo ſe- , ut cauſa febris adynamicae typhoque nonniſi in ſanguine pure contaminato po- ſit [82]).

Pariter cauſa inflammationum ſecundaria- quas in remotis partibus apparere videmus, ris vi in telam organorum profluente quae- eſſe videtur. Utrum vero puris metaſtaſes nformentur, ut pus ex ſanguine ſecernatur organorum tela vel textu celluloſo depona- an pus nonniſi inflammatione oriatur, dis- nt autores. Metaſtaſi inflammationem or- plerumque antegredi, ſectiones docuerunt; vero haec inflammatio ex vi materiae puri- s vel putridae originem ducat ideoque ejus guine depoſitio pro cauſa iſtius movente du- ſit, dubitari non poteſt. Praeterea acce- uod inflammationis ſigna tam exigua ſunt, tius ſolam puris depoſitionem ſtatuere li-

---

Arnott l. c. p. 181.
Arnott l. c. p. 184.

ceat. Venae autem hac in re non ſolum eaten habent partem, quatenus inflammatae in tunic intima pus ſecernunt, ſed etiam quod fluidum puriforme diſſolutum reſorbent [83]) atque in organa interna ſupra commemorata transportant, ubi haec materia noxia facillime inflammationem gignit.

Ex hisce omnibus hucusque dictis eluce phlebitidem altius progreſſam morbum valde complicatum adducere, in quo ex *altera parte* ſequatur ſuppuratio, quae morbum ſecundarium ex febri adynamica, inflammationibus ſecundariis purisque metaſtaſibus compoſitum provocat, ex *altera* vero *parte* materiâ plaſtica exſudatà vel ſanguine coagulato venae obſtructio conſequatur, cui detrimenta circuitus interrupti adjunguntur, quippe quae in tumore oedematoſo telaeque celluloſae et irritatione et induratione cernuntur et nonniſi ſanguinis circuitu in vaſis collateralibus reſtituto tolli poſſunt, quatenus pro re nata fieri poteſt.

§ 12.

Varia autem phlebitidis ſedes quoniam variam offert imaginem, in hanc potiſſimum differentiam paullo accuratius inquirere non alienum erit.

1) *Phlebitis externa.*

Haec ſaepiſſime ex cauſa traumatica, potiſ-

83) Handbuch der Phyſiologie von Magendie, überſ. von Heuſinger, Bd 2. S. 247. — Weſtrumb, Phyſ. Unterſuch. über die Einſaugungskraft der Venen, Hannover 1825.

a venae sectione, originem ducit, nihilo-
; autem ex aliis, etiam internis caussis vel
iri potest, ut inflammatio quaedam in ve-
irrepat.

Aliquot dies post vulnerationem, e. g. ve-
tionem, vulneris margines dolentes intu-
nt, rubescunt atque hiant; dolores ipsi
ninus vehementes, prementes et ardentes,
um etiam modo hebetes, venae decursum
ntur artusque motu augentur. Vena tu-
: funiculi instar atque dolet, et perbrevi
ellulosa venam circumdans inflammatione
ta intumescit, ita ut haud raro totum
rum tumefactum rubore erysipelaceo ob-
ur; saepe pars tantummodo parva, ubi
itis minus gravis apparet, secundum venae
sum hoc modo afficitur et plures efficiun-
scessus. Ceterum cavendum est, ne tumo-
quemque durum et dolorificum in vulne-
nae ambitu apparentem pro phlebitide
s [84]).

nflammationis progressio plerumque decur-
equitur venae, interdum modo viam ingre-
contrariam [85]). — Phlebitis externa mitis
latius progressa quovis caret reactionis sym-
nte; sin vero ingravescit vel ad majores pro-
ur venas, plerumque febrim provocat gra-
cui postea ille morbus perniciosissimus ex
contaminatione ortus accedit.

n inferioribus extremitatibus secundum
sque ad ligamentum Poupartii panditur do-

Schmidt's Jahrbücher der in- und ausl. Lit. Bd 7,
Hft 2, S. 174.
Schoenlein l. c. p. 256.

lor, ac ſaepius totum crus magnopere intumeſcit [86]). — Paſſim phlebitis acuta ſymptomatica panaritio adnectitur tendinoſo, et nuperrime adhuc *Aſcherſon* [87]) exemplum hujusmodi nobiscum communicavit.

Saepius extremitates, praecipue inferiores chronica quoque corripiuntur phlebitide, cujus ad originem ulcera inveterata, praeſertim varicoſa, et varices permultum valent. Interdum autem in pelve cauſa quaerenda eſt, ita ut ex morbo haemorrhoidali altius progreſſo, vel puerperio vel menſtruatione irregulari ſecuta ſit phlebitis. Huic inflammationi ſubacutae et chronicae creberrime accedit tumor cruris oedematoſus cum telae cellulofae irritatione atque induratione conjunctus, qui quidem ex ſanguinis circulatione interrupta ortus ſenſim evaneſcit, ſimulac vaſa collateralia circuitum reſtituerunt, interdum autem in abſceſſus conformationem vel telae cellulosae indurationem transit.

2) *Phlebitis interna.*

Vel idiopathica eſt vel ex progreſſione phlebitidis externae orta; ſaepius inflammationi quoque organorum internorum, veluti uteri, hepatis, pulmonum etc. adnectitur. Acutam et chronicam diſtinguere licet formam, quae pro varia ſede varia eſt.

Symptomata acutae topica plerumque nos fugiunt neque raro inflammationis ſedes latet.

---

86) Schoenlein l. c. p. 256.
87) Mediz. Zeitung, herausg. von dem V. für Heilk. in Preußen, Jahrg. 1834, No. 47.

us ſtadia ſunt duo, ſtadium inflammationis
um morborum ſecundariorum. In ſtadio
ſigna magis apparent topica iisque adjun-
ebris plus minus gravis, quae quidem ge-
n activum induit characterem, functionis
ex ſede inflammationis orta perturbatione,
i ſingulis venarum varia eſt truncis, et cir-
turbatione nec minus reactione in vim vi-
organorum cum illis intime conjunctorum
modis variatur. Pulſus parvi, contracti et
ntiſſimi, magna anxietas et inquietudo,
ea et anhelatio, interdum quoque, prae-
quum majores inflammati ſunt trunci,
olor ſubviridi-caeruleus una cum variante
nis venoſi turgeſcentia in facie, laſſitudo
ſalis et imbecillitas — haec ſunt ſigna,
otius organiſmi ſympathiam in phlebitide
nterna comitantur. Hoc ſtadium primum
reviſſime ſequitur ſecundum ſ. aſthenicum,
omatis typho ſimillimis inſigne, cui in-
ationes accedunt ſecundariae, quibus vita
vi ſuccumbit.
hlebitis interna chronica multo crebrius
acuta nobis occurrit. Plerumque ex con-
one atrabilaria quam maxime progreſſa ori-
ducit, quapropter ſyſtema potiſſimum per-
occupat. Hujus vero formae ſymptomata
me nos fugiunt, ita ut nonniſi ex morbis
ariis adfuiſſe iſtam cognoſcere liceat. Ex-
tiones febris lente decurrentis majore an-
e et inquietudine, perturbationibus ſangui-
cuitus, ſyncopis, cordis palpitatione ma-
ſque anhelationibus conjuncti ſunt; ae-
facies collabitur, fit lurida, flava, inter-
quoque caerulea. Accedunt dolores corpus

quoquoverſus fugaciter percurrentes, atque a[...] quanto poſt ſecundariae apparent inflammation[...] ſaepe affectionibus rheumaticis non diſſimil[...] et pleuram potiſſimum atque articulos corripi[...]tes. Interdum quoque ſequitur tuſſis, quae pneumonia occulta orta incipientem indi[...] phthiſin. Nonnunquam irritationis ſigna ced[...] atque obſtructa vena hydrops apparet.

§ 13.

Quod attinet ad venarum ſingularum inflammationes, eas modo, de quibus obſervationes exſtant, eligam.

a) *Inflammatio Venae cavae.* (*Koilophlebitis.*)

Aretaeus Cappadox [88]) eam jam delineavi[...] quam noſtris temporibus aliquoties nonnulli obſervarunt medici [89]). — *Acuta* incipit frigor[...] vehementiore vehementique ardore inſequente[...] Aegrotus queritur de magna anxietate atque inquietudine; cutis eſt arida et ſicca, ſaepius ver[...] ſubito ſudores erumpunt locales, praecipue in facie. Pulſus ſunt frequentiſſimi (120 — 140), plerumque parvi, ſuppreſſi et irregulares. Saepius autem faciei rubor et pallor nec minus ſyncope et cordis palpitatio variant.

Dolor admodum ardens in decurſu venae ſentitur atque cum in thoracem tum in pelvim ſeſe extendit. Abdomine profundius preſſo Ve-

88) De cauſis et ſignis acut. morb. Lib. 2, cap. 8.
89) Puchelt, Das Venenſyſtem, S. 70.

avam tensam, tumentem atque interdum
ılsantem animadvertere licet[90]), qua re
pere augentur dolores.
raesertim vero in praecordiis tensio senti-
ajor; aegroti nauseant ac revera vomunt.
oressa augetur nausea. Praeterea hypo-
rium dextrum tumescit, hepatis regio do-
colorem ictericum oculi et facies prae se
Alvi saepius sanguine nigro mixtae sunt,
ex rubro subnigra, lingua plane pura, carni
similis et paululum sicca. Magna quoque
pea maxime notanda est. Pavor et angor
antis summum attingunt gradum; somnus
t mature accedunt deliria.
enae cavae inflammatio acuta semper ce-
e decurrit atque vitam exstinguit, reactione
vasorumque totum systema facta, prius-
mala exoriantur secundaria. *Morgagni*[91])
llie[92]) quidem Venam cavam obstructam
ventam esse narrant, nihilominus vero hic
exitus tantum rarissime eveniet. *Wilson*[93])
vena uncias quatuor massae puriformis et
s lympha coagulabili invenit concretas,
pus ad cor pervenire non potuerit. Obser-
es perpaucae, quae de acuta Venae cavae
matione adhuc exstant, ad decursum at-
xitum ejus fusius edisserendum nondum
nt.

---

choenlein l. c. p. 260.
ib. 4, de morb. chirurg. et univers. Epist. anat.
edic. 56, art. 10.
'ransactions of the Society for the Improvement
f med. and chirurg. Knowledge, Vol. 1.
'ransactions of the Society for the Improv. Vol. 3.
. 65.

Inflammatio acuta v. cavae symptomat... pneumoniae, hepatitidi et metritidi saepius cer... accedit, quam quidem cognoscere difficillime es... In graviore hepatitide substantiali, quippe qua... tantopere mortifera est, vix unquam deest.

Koilophlebitis chronica multo frequenti... est quam acuta. Symptomata sunt: magna toti... corporis sensibilitas; hebetes abdominis dolor... fugacibus punctionibus alternantes, qui secun... dum vertebrarum columnam procedunt; inte... dum nausea continua et vomitus chronicus ne... non tanta ventriculi observatur sensibilitas, u... cibi et medicamenta revomantur. Vena cava paululum dolorifica, valde tumefacta et pulsans in abdomine sentitur, et ita quidem, ut pulsatio modo debilior modo fortior appareat. Alvus praeter naturae morem ducitur nonnullisque temporibus sanguine mixta est. Lingua est magis rubra. Cordis palpitatio, respiratio anhelans et difficilis atque artuum dolores accedunt, quibus... cum symptomatis febris lenta corporisque ma... cies sese conjungit. Decursus semper fere per... diuturnus est.

b) *Inflammatio Venae portae.*

Acutae inflammationis una modo exstat observatio[94]), quae quidem cum altero morbo consociata erat, ita ut de symptomatis ejus non satis certo differere liceat. Signa autem esse dicuntur: dolor in hypochondrio dextro ac consensualis vehemens sub scapula dextra; alvi sanguineae et diarrhoea; vomitus biliosus, anxietas praecordio-

94) Dance l. c. p. 86.

meteorismus; pulſus parvi et ſuppreſſi, requentes. Poſtea apparent phaenomena, ſceſſus comitantur metaſtaticos, atque feedit adynamica.

ronica Venae portarum inflammatio proiptomatum obſcuritatem difficillime cor. Primarium ejus momentum disporbo atrabilario atque haemorrhoidali veoribus, interdum quoque dyscraſia arnititur. — Inflammatio fortaſſe ex hisce njici poteſt. Primum diſpoſitio commereputanda eſt; deinde notanda ſunt ſym- haec: chronica digeſtionis perturbatio, epius ſanguinea, ardentes in abdomine qui ad hepar atque inteſtinum rectum itur; porro tumor regionis hepaticae, onſenſualis humeri, color ictericus, feio ſaepius revertens, denique hydropis Saepe certe hepatitidis chronicae et inionis Venae portae ſymptomata ſeſe con-

c) *Inflammatio Venae umbilicalis.*

n obvenit niſi in neonatis atque e liga- l cura vitioſa umbilici ortum petit [95]. us tumeſcit, ex rubro ſubniger ſit ac ruſeo mox annuli inſtar mox latius diffuſo , nil niſi effectus inflammationis in telam am progreſſae. Simul umbilicus dolet unquam pus exprimere licet. Mox etiam epatis tenſa, dura et dolorifica apparet, ymptomata accedunt icterica, tanquam

---

eſchet, Journal complém. du Dict. des ſciences d. Fevrier 1819, T. 2, p. 325.

ſignum hepatis morbo correpti. Infans inq… tiſſimus vehementiſſime febricitat, atque ſaep… accedit vomitus, etiam convulſiones, imo … ſmus et tetanus [96]). — Quodſi univerſe inſla… matio graviorem attigit gradum, infans in … riculo eſt; incidit in ſoporem atque inter c… vulſiones animum exſpirat. Interdum etiam … flammatio textus celluloſi ambitum adipiſc… majorem.

d) *Phlebitis uterina.*

Phlebitis uterina, ſine dubio frequen… ſima phlebitidis ſpecies, praeprimis in puer… rio nobis occurrit, atque modo puerperali … metritidi et peritonitidi accedit, modo vero ſo… apparet. Praeſertim noviſſimis demum temp… ribus a medicis cognita iisque jure merito… maxima attentione digna viſa eſt, ita ut pro ſp… cie peculiari febris puerperalis merito haber… tur [97]). Ex obſervationibus hucusque fact… praecipue inflammatio incipit in orificio ſinuu… uteri, qui placenta ſoluta aperiuntur [98]); h… enim loco plerumque inflammationis veſtigi… ſunt altiora quam alibi. *Blondin* [99]) phlebi… dem uterinam etiam ex ligatura polypi proſ… ctam obſervavit. Saepius lochia acria, vel ap… pulſus ichoris putridi ex partibus placentae re…

---

96) Schneider, Verſuch einer Abhandlung über den Kinn… backenkrampf neugeborner Kinder, Marburg 1805.
97) Robert Lee, Unterſuchungen über das Weſen und di… Behandlung einiger der wichtigſten Krankh. der Wöch… nerinnen. Aus dem Engl. von Schneemann, Hanno… ver 1834. 5ter Abſchn.
98) Dance l. c. p. 9.
99) Dance l. c. p. 123 nota.

is sanguineque coagulato orti[100]), vel so-
o placentae rudis, vel vulneratio hanc in-
mationem adducere posse videntur. Inter-
ı etiam post frigoris injurias seriore puerpe-
empore nascitur, iisdemque sub conditioni-
, ac peritonitis et metritis.
Phlebitidis uterinae diagnosis valde incerta
quippe quum symptomata ejus symptoma-
eritonitidis et metritidis quam saepissime
urantur. Attamen haec notanda sunt[101]):
rus globosus durum tumorem in regione hy-
astrica bene animadvertendum praebet; si
paucae tantummodo venae sunt inflamma-
solitam magnitudinem non superat. Explo-
one interna portionem vaginalem uteri sen-
em, ardentem, siccam et tumidam inveni-
, atque orificium uteri apertum. Lochia
inuta, ipsa retenta sunt, et materia purifor-
, crassa, albida, vel putridus liquor foeti-
effluit[102]). Urina ardet, vel ischuria vel
ıria adest; mammae lacte carent et flacce-
ıt. Impressio in uteri corpus aut fundum pro-
inflammationis magnitudinem dolet; hicce
m dolor minor est, quam in peritonitide et
ritide, et, si inflammatio venam occupavit
maticam, usque ad ovaria pertinet. Ubi in-
ımatione vena corripitur hypogastrica, dolor
umque in regione inguinali sentitur, nec
ad extremitates inferiores porrigitur. Ac-
it autem femorum tumor et interdum torpor

0) Büttig, Diss. inaug. de phleb. uter. Lips. 1836, p. 18.
1) Dance l. c. p. 126.
2) Dance l. c. p. 13. 29. 34.

quidam, ita ut non ſine incommodo attrahi, f-
cti vel extendi poſſint.

Phlebitis uterina chronica plerumque e-
mum ex morbis ſecundariis eandem inſequen-
tibus cognoſcitur. Febris initio minus vehe-
mens neque certis quibusdam ſymptomatis a-
ſignis eſt. Simulac vero ſuppuratio advenit,
horripilationes apparent periodicae; pulſus fi-
frequentiſſimi, ſaepe parvi et debiles. Aegra
maxima anxietate et inquietudine cruciatur a-
que ad deliria et diarrhoeam proclivis eſt, d-
nec paulatim febris indolem aſthenico-nervoſa-
praebet, cujus in decurſu non modo ſaepius e-
anthema miliare, ſed etiam inflammationes ſ-
cundariae pleurae, pericardii etc., etiam pur-
metaſtaſes apparent. Ceteroquin delirium no-
eſt continuum: aegrota enim, ſimulac appella-
tur, facile ſui compos fit, et quamvis perpauca-
tantum edit querelas, tamen corporis vires ma-
gnopere debilitatas eſſe affirmat. Niſi forte ſi-
mul peritonitis adeſt, abdomen plerumque
molle et pro morbi gravitate minus doloriſ-
cum apparet. Inflammationem in Venam cavam
ipſam pertinuiſſe [103]), alio tempore magis viam
in venas femorales ingreſſam eſſe ibique ſub de-
curſu magis ſubacuto phlegmatiam albam dolen-
tem [104]) adduxiſſe, obſervatum eſt.

e) Inflammatio Venae jugularis externae

Haud dubie rariſſima eſt, et tum quidem
ex venae ſectione proficiſcitur. Aliquo tempore
poſt vulnerationem macula ex rubro violacea

---

103) Dance l. c. p. 11.
104) Berndt's Entzündungen, Thl 1, § 186.

ımdat vulnus, cujus margines reflexi intu-
:unt atque dolent. Haec autem inflammatio,
ınquam fere fit, ad peripheriam, igitur hic
ım progredi dicitur [105]). Facies eſt ex ru-
:aerulea, oculi vaſa ſanguine referta. Caput
t, laborat et vertigine correptum eſt. San-
plane impediri traditur, quominus ex ca-
retro fluat. Febris eſt vehementiſſima, bi-
e induit indolem ac poſtea veluti aſthenico-
oſa decurrit. Propter cerebri autem affe-
ıem maturam mors celeriter vitae finem
ɔnere ſolet.

§ 14.

Prognoſis.

Phlebitis perniciofiſſimis adnumeranda eſt
bis, partim quod ejus ſedes, progreſſus or-
e damna tantopere ſanguinis circuitum im-
re poſſunt, ut facile vitae periculum inſtet;
im vero ſuppuratione inſecuta depravati
ſanguinis vita labefactatur et inflammatio-
s ſecundariis provocatis pureque in organis
ioribus depoſito vita exſtinguitur.

Prognoſis vero ſpecialis primum ex ſede
nbitu inflammationis pendet. Phlebitis ex-
a, localis neque late diffuſa, curatione apte
tuta, non magnum affert periculum, nihi-
inus autem neglecta ad morbum pernicio-
ıum atque lethalem creſcere poteſt. Ejus-
maximi momenti eſt inflammatio latius ex-
ı aeque atque ea, quae majores internas oc-
ıvit venas.

ʒ) Schoenlein l. c. p. 258.

Venarum inflammatio acuta gravior pr
pter faciliorem in toto ſyſtemate propagati
nem, praecipue autem propter magnam ad ſu
purationem inclinationem maxime capitalis e
Sed chronica quoque phlebitis propter mala ſ
cundaria facile periculum afferentia non min
ris eſt momenti.

Praecipue vero notandae ſunt cauſae. I
flammatio topica mera univerſe parvi eſt m
menti. Creberrime autem diſpoſitio individu
lis aut univerſalis permagnam habet vim
phlebitidis procreationem, et tum ea quoq
licet ex vulneratione orta pro pernicioſo, im
lethali habenda eſt morbo. Venarum autem in
flammationes perniculoſiſſimae ſunt illae, qua
ex contagione, quam ajunt putridam, exori
untur [106]).

Maximam vero venarum inflammationis
gravitatem ſtadium evolutionis atque reactio in
univerſum organismum cum illo conjuncta ſta-
tuit. Phlebitis in primo ſtadio ac majore re-
actione febrili vacua fauſtam praebet prognoſin
ſin vero febris vehementior accedit, exitum ex-
ſpectare licet infauſtum, imoque ſemper fere
lethalem, quando febris aſthenico-nervoſa jam
ſupra ſaepius commemorata atque inflammatio-
nes conſecutae ſunt ſecundariae, excepto tantum,
ſi conſtitutione bonâ febris ſines modicos non
egreſſa inflammatioque ipſa non organa in-
terna, ſed potius telam celluloſam in ſuperficie
corporis ſitam, ad ſummum articulos corripiens
ſpem vitae conſervandae praebent, denique ſi

---

106) Berndt's Entzünd. Thl 1, § 155.

icatrix natura criticis et secretionibus et ex-
onibus vel benignis metastasibus tanquam
ationem perficere valet.

Luminis quoque obstructio ex phlebitide
praesertim si majores venae longius clau-
ur, perniciosissimos morbos producere pot-
id quod supra jam fusius explicavimus.

§ 15.

Therapia.

Phlebitis cura circumspecta atque prompta
ne medici indiget, conaminibus naturae non
ectis, quae si recte ac vere aestimantur et
untur, praecipue febri latius progressa, ma
sunt momenti.

Sicut ubique, ita hic quoque primum cau-
n curatione sunt respiciendae. Venae vul-
tiones vel vulnera ipsa caute sunt obliganda
odcunque damnum afferre possit, in primis
emovendus [107]). Si venaesectionem secuta
ulneris inflammatio, haec statim gravior
nda et sanguinis detractionibus localiter in-
tis, Unguenti Hydr. cinerei perunctionibus
mentis calidis vel cataplasmatis repellenda
Praeterea vulnus bene purgandum et sordes
enter removendae sunt. In amputationibus
ere bene purgato cavendum est, ne pus ac-
uletur malignum, et fascia supra vulnus
primente impediendum est, quominus illud
beatur [108]). Causae dyscraticae, quantum

) Reil's Fieberlehre, Bd 2, S. 341.
) Velpeau, De la phlébite et de l'erysipèle phleg-

fieri poteſt, in cura non omittendae ſunt. Phl
bitis ex contagio, uti Puſtulae malignae, a
ex materia putrida orta, eandem poſtulat curam
quae in inflammationibus ex viro, quod aju
cadaverinum ortis, et in Malleo hominum a
hiberi ſolet[109]). Abſceſſus ampliores, ſi per
culum adeſt, ne pus reſorbeatur, mox ap
riendi ſunt.

In inflammationem autem ipſam omnes me
dici curae cogitationesque conferendae ſun
Objecta curationis ſunt: inflammatio qua tal
reſpectu ſedis, ambitus, gravitatis et reaction
univerſalis inde profectae: morbus univerſali
ſecundarius ex contaminatione ſanguinis ortu
et ejus quidem elementa ſingula, nempe mix
tura ſanguinis depravata, vita et ſanguinis e
nervorum inclinata, et inflammationes ſecunda-
riae, quae cachecticae habendae et pro ſede at-
que magnitudine vario modo aeſtimandae ſunt
porro damna ex venae obſtructione orta; de-
nique ſymptomata ſingula, quae ſingulari in-
digent cura.

1) Inflammatio qua talis, uti omnes erudi-
tiores medici affirmant, maximam antiphlogiſti-
cam poſtulat curam, ut ſuppuratio et exſuda-
tio lymphae plaſticae praecaveatur.

Phlebitis acuta externa, niſi major reactio
adeſt febrilis, magnam hirudinum copiam (20—
40) ſaepiusque repetitam deſiderat. Sin vero
inflammatio jam telam occupavit celluloſam

moneux, des bleſſures des anatomiſtes et des avan-
tages du bandage compreſſif dans le traitement de
ces maladies. Paris 1829.

109) Berndt's Entzünd. Thl 1, § 149 und 156.

que pſeudoeryſipelas in cute ortum eſt, hi-
nes non propius a vena inflammata appli-
ae ſunt [110]). Praeterea inciſionibus [111]) et
ntationibus calidis, imo cataplasmatis opti-
cum eventu uti licet. Ut vero inflammatio
venam nondum progreſſa eſt, hirudinibus
icatis omni bihorio Unguenti Hydrarg. ci-
i copia quaedam ſecundum venae inflamma-
decurſum inungatur. Nonnulli arteriae
preſſione ſanguinis affluxum diminuere ſua-
nt, ne progrediatur inflammatio. *Hun-*
[112]) vena ſupra locum inflammatum com-
a inflammationi terminos ponere tentavit,
lque exitum experimenti optatum vidit.
ſig [113]) venam infra locum inflammatum
primere ſuadet, ut ſanguinis impetus pro-
atur. Suppuratione jam orta *Dance* [114])
teri rationem probat, ne pus ſanguine im-
eatur. *Chapmann* venae ligaturam com-
lat [115]). Ubique vero phlebitis febrem
nodicam provocavit, non unica in hirudini-
ſed in prius inſtituenda venae ſectione ſi-
ponenda eſt. Venarum autem acutae in-
mationes latius progreſſae nec non illae,
venas occuparunt internas, venaeſectiones
s ſaepiusque repetendas requirunt, quae,
el pulſus parvi atque ſuppreſſi et ſanguinis
latio valde impedita appareant, nunquam
tendae ſunt, quia hae tantum exitum aver-

) Naumann l. c. p. 800.
) Schoenlein l. c. p. 255.
) Sammlung auserleſ. Abh. Bd 17, S. 61.
) Hodgſon l. c. p. 532, nota 27.
) l. c. p. 135.
) Philadelph. Journ. Vol. 7, 1824, Febr. p. 322.

tere possunt infaustum [116]). Hae autem ini modo morbi aliquid valent, postea enim, mulac febris accessit asthenica, etsi forte n plane omittendae [117]), tamen maxima cum ca tione instituendae sunt. Nunquam vero vena flammata vel huic vicina, sed potius alia rem secanda est.

Praeter sanguinis missiones remediis an phlogisticis efficatioribus internis utendum praesertim iis, quae majori secretione sim provocata puris secretioni ac processui exsu tivo occurrunt. Tartarus stibiatus majori dosi porrectus et Hydrargyrum muriaticu mite primas tenent partes. Kali quoque nitric una cum remediis salinis alvum ducentibus praesertim Natro sulphurico uti licet. *Frank* [118]) Infusum stipit. solani Dulcamarae tanquam salutare laudat. Acidum hydrocyani cum caute adhibitum commendat *Nauman nus* [119]). — Diaeta et regimen huic antiphlo gisticae curae conveniant; praecipue potulent refrigeratoria cum Succo Citri vel Acido tarta rico parata commendanda sunt.

In venarum inflammationibus minus acutis praesertim vero dyscraticis et rheumaticis, e vesicatoriis secundum venae inflammatae decur sum adhibitis aliquid commodi consequi licet.

In phlebitide chronica dispositio neque mi nus vis peculiarium, in primis dyscraticarum occasionalium causarum partes habet, quae hanc

---

116) Schoenlein l. c. p. 255.
117) Dance l. c. p. 136.
118) Naumann l. c. p. 801.
119) l. c. p. 801.

em causam potissimum respiciendae sunt. nmatio chronica quia difficile initio cognor, fit, ut stadio inflammatorio jam praeter- plerumque morbus valde complicatus ac ositus impugnandus sit. Sanguinis missionnisi locales esse possunt, quae in inflamonibus venarum abdominalium chronicis node in perinaeo instituendae saepiusque endae sunt, licet etiam, si major praevalet itas, venaesectio indicata esse potest. Inter dia interna, quae hic creberrime atque no cum eventu adhibere licet, Serum lactis, ventia refrigerantia et Hydrargyrum mur. modice porrectum una cum remediis alducentibus primarium tenent locum. Inm ex curatione per inediam et ex usu De- Zittmanni est quod multum exspectes. ertim vero fontes minerales et refrigerant resolventes commendandi sunt iis, quodispositio ad phlebitidem ex constitutione ilaria exorta est. Aquae Marianae admoprosunt, nisi aegroti constitutio impedit, ninus ipsis utatur. — In phlebitide chroveficantia quoque pro re nata salubria esse nt.

2) Quod attinet ad morbum secundarium esorptione puris profectum, hic in partes singulas dividendus est, quibus cura redeat.

Ac prima quidem est febris asthenica, quae ma nervosum in aegritudinem vocavit, atin qua et sanguinis mixtura pure depravata, ta cum nervorum tum sanguinis inclinata, epius quoque systematis vasorum sanguife-

rorum irritatio inflammatione adhuc perma-nente ſuſtentata concurrunt. Accedunt adhuc in-flammationes ſecundariae variis locis apparen-tes, quae item ex pure reſorpto proficiſcuntur, ideoque continent elementum, quod ipſas in ca-checticis inflammationibus numerari jubet, quae quidem incipientes activae reactionis phaeno-mena prae ſe ferunt [120]), morbo autem altius progreſſo ad ſubſtantiae ſolutionem inclinant.

Cura hujus ſtatus, qui ex permixtione il-lorum morborum ſingulorum ortus aliis rerum circumſtantiis aliter ſeſe habet, revera diffici-lima eſt. Univerſe haec ſunt reſpicienda. Tem-pore, quo venae inflammatio ad hunc morbum ſecundarium transit, irritatio ex inflammatione orta adhuc praevalet. Methodus igitur anti-phlogiſtica hic quoque modice adhibenda erit, qua in re ſanguinis miſſiones exiguae, Hydrarg. mur. mite, Tartarus ſtib. vel Kali nitricum commendanda, ſimul vero ſecretiones et ex-cretiones adaugendae ſunt, ne impediatur na-tura, quominus criſes materiales perficiat.

Pari modo inflammationes ſecundariae cu-randae ſunt. Irritatio diminuatur ſanguinis miſſionibus exiguis et remediis antiphlogiſticis interne adhibitis; ubi vero tela celluloſa in ſuperficie corporis ſita illis correpta eſt, pyo-geneſis maturanda atque abſceſſus conformati mox aperiendi ſunt, eo quod metaſtaſes ſunt ejusmodi, quae ad morbum minuendum plu-rimum valent. In inflammationibus ſecunda-riis internis, ut deriventur, veſicantibus quo-

---

120) Berndt's Entzünd. Thl 1, § 106.

uti licet. Ceterum inflammationis ſedes
d ſpecialem curationem magni eſt momenti.
lſi apparet in articulis, hirudines ſunt ap-
ndae, Veſicantia ponenda et Unguentum
rarg. cinereum inunguendum [121]). Ubi
tio finibus continetur modicis calor ſiccus
um prodeſſe poteſt.

Febris character aſthenico-nervoſus duo
ectitur curationis objecta: ſanguinis con-
nationem ex pure profectam et vim vita-
comminutam. Jam ſupra commemoravi,
tionem in ſtadio transitus praecipue eſſe
ciendam, quo ſequitur, ut remedia anti-
giſtica cum excitantibus vel nervinis con-
enda ſint, in primis Hydrarg. muriat. mite
Camphora. Primarium quoque locum
Acida tenent mineralia et potiſſimum qui-
Acidum phosphoricum. In excitanda vi
i omnibus Camphora anteponenda neque
reliquorumque, quae in excitantibus po-
is, remediorum uſus negligendus eſt.

Excretiones, quibus ad pravam ſangui-
nixturam emendandam opus eſt, pro aegroti
us augendae, praecipue ſecretiones urinae
mineralibus acidum carbonicum continen-
adjuvandae ſunt.

Quodſi talis febris aſthenica phlebitidi ac-
chronicae, Acida mineralia ac Cortex Chi-
plurimam ſpem praebent.

3) Ut autem detrimentis, quae ex ſangui-
notu inflammatâ et clauſâ venâ interrupto

) Arnott l. c. p. 223.

oriuntur, occurratur, circulatio per vasa c lateralia augenda, resorptio serosi exsudati randa, neve in tela cellulosa resistat, cave dum est.

Sanguinis circuitus interruptus inde orta damna, quum saepe continua inflamm tione appareant, inflammatio ipsa diminuen et repellenda est. Tumor oedematosus ae atque induratio textus cellulosi, ut ita dica congestivi tum activum induit ingenium at eandem postulant curam, quam subinflamm tio telae cellulosae [122]). Cura antiphlogisti praecipue sanguinis missiones, usus Hydra muriat. mitis, Digitalis purpureae et vesicar tium, inunctiones Unguenti Hydrarg. ciner et calor siccus huc pertinent. Interdum qu que in tela cellulosa proveniunt abscessus qui secundum Chirurgiae praecepta tractand sunt [123]).

Sin vero oedema istud magis chronicum et passivum fit, applicatio caloris sicci u cum Speciebus aromaticis, involutio ac frict partis crebra pannis laneis mollioribus (Fl nell) calefactis, suffitiones ex remediis resino sis et usus internus remediorum actionem va sorum lymphaticorum atque urinae secretio nem augentium commendanda sunt. Hydrops universalis, quem venarum abdominis inflam mationem saepe sequi videmus, plerumque optimis remediis non cedet, quippe quum ejus causa removeri non possit.

---

122) Berndt's Entzünd. Thl 1, § 163.
123) Ph. v. Walther's System der Chirurgie. Berlin 183 S. 67.

‹) Inter ſymptomata curatione propria in-
tia anxietas notanda eſt praecordiorum,
:us, tuſſis moleſta, functio cutis turbata
ıgna ad diarrhoeam inclinatio, quorum
ıomenorum illa curam efficacem ac morbo
ımodatam deſiderant. Ad moleſta ſym-
ıta mitiganda probantur pulvis aërophọ-
pro re nata veſicatoria vel ſinapismi et
doſis aliquoties porrecta. Alvus fuſa Opio
.dice Colombo ſiſtenda eſt.

VITA.

Ego *Carolus Fridericus Ferdinandus Riesberg*, confessioni evangelicae addictus, die undecimo mensis Octobris a. MDCCCXII hujus saeculi natus sum *Gubenae* oppido Lusatiae inferioris, patre *Joanne Ludovico*, quem jam V abhinc annis defunctum lugeo, matre carissima *Julia* e gente *Wilde*, quam vivam adhuc veneror. Litterarum elementis in gymnasio patriae urbis instructus testimonioque maturitatis ornatus anni millesimi octingentesimi tricesimi tertii tempore paschali almam Gryphiam petii ibique a rectore t. t. magnifico Ill. *Barkow* in civium academicorum numerum receptus apud medicorum ordinis decanum t. t. maxime spectabilem Ill. *Seifert* nomen professus sum.

Sunt autem, quibus interfui, praelectiones haec: Chemiam theoretico-practicam, doctrinam de Imponderabilibus, Mineralogiam et Geognosiam me docuit Ill. *Hünefeld*; Psychologiam Ill. *Stiedenroth*; Logicen Ill. *Erichson*; Historiam naturalem universalem et Botanicen generalem Ill. *Hornschuch*; Demonstrationes corporum naturalium in museo zoologico, Excursiones botanicas et Demonstrationes plantarum in horto botanico instituit *Idem*; de Ciceronis vita disseruit Cel. *Paldamus*; Physicen et theoreticam et experimentalem docuit Ill. *Tillberg*; Osteologiam et Syndesmologiam, Anatomiam corporis humani nec non artem cadaverum rite dissecandorum, Physiologiam, Anatomiam comparatam et pathologicam Ill. *Schultze*; Encyclopaediam et Methodologiam medicinae, Pathologiam generalem, Semioticen, Materiam medicam, Methodum formulas medicas concinnandi, Artem fascias rite alligandi, Medicinam forensem Ill. *Seifert*; Medicinae historiam Exp. *Biel*; Doctrinam de ossium fracturis et luxationibus, Ophthalmiatricen Exp. *Kneip*, cujus de rebus medicis et chirurgicis Conversatorium ore latino habitum frequentavi; Angiologiam, Neurologiam et Splanchnolo-

e docuit Clar. *Laurer*; Chirurgiam tam gene-
uam ſpecialem, Akiurgiam Ill. *Mandt*; Thera-
neralem, Pathologiam ac Therapiam ſpecialem,
obſtetriciam, Pathologiam et Therapiam morbo-
rchicorum Ill. *Berndt*.

Clinico medico et obſtetricio dux mihi exſtitit
idt, nec minus Converſatorio clinico ab *Eodem*
no inſtituto interfui; praeterea operationibus
cis in cadavere inſtitutis uſus ſum ducibus Ill.
et Clar. *Laurer*; in Clinico chirurgico et oph-
rico duces fuere Ill. *Mandt* et Exp. *Kneip*.

uibus Viris omnibus quam maxime de me me-
tias agere maximas valde juvat, ſemperque eo-
moriam pio gratoque animo ſervabo.

t vero officium et neceſſitudo aeque atque pie-
ulant, ut prae omnibus Regi Potentiſſimo a con-
dicis intimis Ill. *Berndt* palam ſingulares habeam
qui non ſolum clinici medici et obſtetricii aſſi-
nunere me ornavit, quo praxeos medicae exco-
praeclariſſima data eſt occaſio, ſed etiam pa-
uaſi amore beneficia in me contulit ſemperque
onfert tam innumerabilia et tanta, quorum nulla
oblivio memoriam deletura ſit.

entamine philoſophico abſoluto, poſtquam a Sum-
is Miniſterio veniam, examina doctoralia ſub ini-
tavi ſtudiorum academicorum ſemeſtris adeundi,
vi, examine rigoroſo ſuperato, ſpero fore, ut diſ-
ne theſibusque publice defenſis, ſummi medici-
irurgiae et artis obſtetriciae honores in me con-
r.

THESES DEFENDENDAE.

I.

Nunquam jus necis medico competit.

II.

Antilyſſa non exſtant.

III.

Ulcus ſyphiliticum primarium remediis ſolum picis ſanari, magnum affert periculum.

IV.

Nullum ubique certum mortis ſignum, niſi p tredo.

V.

Maxima medicorum aberratio Homoeopathia.